МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Затверджено
на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
філософського факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 27 серпня 2025 р.)
Завідувач кафедри: д. політ. н., проф. Шипунов Г.В.

Силабус з навчальної дисципліни “Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція”, що викладається в межах ОПП другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності С2 “Політологія” галузі знань С “Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини”

Львів 2025 р.

Назва дисципліни	Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	С “Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини”; С2 “Політологія”
Викладач (-і)	Шипунов Геннадій Володимирович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії політичної науки
Контактна інформація викладача (-ів)	Електронна адреса: hennadiy.shypunov@lnu.edu.ua Сторінка викладача: https://filos.lnu.edu.ua/employee/shypunov-h-v Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 204 Телефон: (032) 239-44-62
Консультації з дисципліни відбуваються	Щопонеділка, 15.05-16.25 год. (філософський факультет, вул. Університетська, 1, кім. 204). Консультації у день проведення лекційний занять (за попередньою домовленістю). В он-лайн режимі за допомогою Zoom, Microsoft Teams, Google Meet (за попередньою домовленістю).
Сторінка дисципліни	https://filos.lnu.edu.ua/course/livi-politychni-partii-doktrynalna-ta-orhanizatsiyna-evoliutsiia

Інформація про дисципліну	Дисципліна „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” є нормативним курсом зі спеціальності С2 “Політологія” для освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка викладається в І семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою, ECTS). Вона покликана забезпечити ґрунтовні знання у сфері дослідження доктринальної та організаційної еволюції політичних партій, специфіки ідеологічного та організаційного розвитку лівих партій. Особлива увага під час викладу курсу „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” приділено формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отриманні знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.
Коротка анотація дисципліни	Курс розроблено так, аби надати учасникам навчального процесу – майбутнім магістрам політології – необхідні знання для формування у них системного погляду на: теоретико-методологічну специфіку вивчення лівих політичних партій; особливості розвитку теорії політичних партій; особливості взаємозв’язку між демократією та політичними партіями, а також напрями їхньої трансформації у XXI столітті; причини трансформації інституту політичної партії, насамперед у доктринальному та організаційному вимірах, а також на основні теорії партійних змін; специфіку організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав; механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів, зокрема політичних партій; методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій; основні підходи в політичній науці до концептуалізації лівих, правих та центристів; специфіку “ліво-правого” партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав; логіку ідеологічного та організаційного становлення та подальшої еволюції лівих політичних партій – соціалістичних (соціал-демократичних) і комуністичних – на всіх етапах їхнього доктринального та організаційного розвитку – від середини XIX століття до теперішнього часу; особливості анархо-синдикалізму як основної ідеологічної та інституційної альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій. На цій основі сформувати у майбутніх магістрів політології вміння користуватися категорійно-понятійним апаратом з цього курсу, користуватися літературою та довідковим матеріалом з цієї проблематики; визначати та застосовувати у дослідженнях індикатори інституту політичної партії; використовувати теорії партійних змін для ефективного дослідження причин, змісту та наслідків змін конкретних політичних партій; визначати у конкретно-емпіричних дослідженнях ідеологічну ідентичність та ідеологічну послідовність політичних партій; визначати та застосувати у дослідженнях індикатори лівих, правих та центристських політичних партій; спрогнозувати подальші напрями доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій, зокрема й в Україні.
Мета та цілі дисципліни	Мета нормативної навчальної дисципліни „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” – формування у майбутніх магістрів політології системного погляду на теоретико-методологічну специфіку вивчення лівих політичних партій; особливості розвитку теорії політичних партій; особливості взаємозв’язку між демократією та політичними партіями, а також напрями їхньої трансформації у XXI столітті; причини трансформації інституту політичної партії, насамперед у доктринальному та організаційному вимірах, а також на основні теорії партійних змін; специфіку організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав; механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів, зокрема політичних партій; методики визначення ідеологічної

	ідентичності політичних партій; основні підходи в політичній науці до концептуалізації лівих, правих та центристів; специфіку "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав; логіку ідеологічного та організаційного становлення та подальшої еволюції лівих політичних партій – соціалістичних (соціал-демократичних) і комуністичних – на всіх етапах їхнього доктринального та організаційного розвитку – від середини XIX століття до теперішнього часу; особливості анархо-синдикалізму як основної ідеологічної та інституційної альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій. На цій основі сформувати у майбутніх магістрів політології вміння користуватися категорійно-понятійним апаратом з цього курсу, користуватися літературою та довідковим матеріалом з цієї проблематики; вміння користуватися категорійно-понятійним апаратом з цього курсу, користуватися літературою та довідковим матеріалом з цієї проблематики; визначати та застосовувати у дослідженнях індикатори інституту політичної партії; використовувати теорії партійних змін для ефективного дослідження причин, змісту та наслідків змін конкретних політичних партій; визначати у конкретно-емпіричних дослідженнях ідеологічну ідентичність та ідеологічну послідовність політичних партій; визначати та застосувати у дослідженнях індикатори лівих, правих та центристських політичних партій; спрогнозувати подальші напрями доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій, зокрема й в Україні. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навики у майбутній професійній діяльності.
Література для вивчення дисципліни	**Для засвоєння матеріалу дисципліни необхідно опрацювання таких джерел та літератури:** • **Основна:** 1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Barnfield M., Bale T. 'Leaving the Red Tories': Ideology, Leaders, and Why Party Members Quit. *Party Politics*. 2022. Vol. 28 (1). P. 3-9. 3. Bértoa F.C., Rama J. Paying for Appeasement: On the Moderating Role of Public Subsidies in East Central European Party Politics. *Party Politics*. 2022. Vol. 28 (4). P. 611-624. 4. Curini L. The Integrity of the 2016 US Presidential Election: Exploring the Possible Impact of Ideology on Experts' Judgments. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(1). P. 81-91. 5. Ecker A., Jenny M., Müller W.C., Praprotnik K. How and Why Party Position Estimates from Manifestos, Expert, and Party Elite Surveys Diverge: A Comparative Analysis of the 'Left–Right' and the 'European Integration' dimensions. *Party Politics*. 2022. Vol. 28(3). P. 528-540. 6. Gomez R., Ramiro L., Morales L., Aja J. Joining the Party: Incentives and Motivations of Members and Registered Sympathizers in Contemporary Multi-Speed Membership Parties. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (4). P. 779-790. 7. Heinisch R., Saxonberg S., Werner A., Habersack F. The Effect of Radical Right Fringe Parties on Main Parties in Central and Eastern Europe: Empirical Evidence From Manifesto Data. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (1). P. 9-21. 8. Jastramskis M., Kuokštis V., Baltrukevičius M. Retrospective Voting in Central and Eastern Europe: Hyper-Accountability, Corruption or Socio-economic inequality? *Party Politics*. 2021. Vol. 27(4). P. 667-679. 9. Karremans J., Lefkofridi Z. Responsive versus Responsible? Party democracy in Times of Crisis. *Party Politics*. 2020. Vol. 26 (3). P. 271-279. 10. Klein E. Explaining Legislative Party Switching in Advanced and New democracies. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(2). P. 329-340.

11. Loxbo K., Hinnfors J., Hagevi M., Blombäck S., Demker M. The decline of Western European social democracy: Exploring the transformed link between welfare state generosity and the electoral strength of social democratic parties, 1975–2014. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (3). P. 430-441.
12. Social Democracy in the 21-st Century / edited by N. Brandal, Ø. Bratberg, D. E. Thorsen. Bingley, UK: Emerald Publishing, 2021. 304 p.
13. Taagepera R., Nemčok M. Majoritarian and Consensual democracies: The Seat Product Connection. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(3). P. 393-406.

- **Додаткова:**

1. Каутський К. Соціальна революція / URL: https://diasporiana.org.ua/ideologiya/7556-kautskiy-k-sotsiyalna-revolyutsiya/
2. Маркс К., Енгельс Ф. Маніфест комуністичної партії / Пер. з нім. Київ: Вперед, 2010. 55 с.
3. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Marx_Karl/Ekonomichno-filosofski_rukopysy_1844_roku_zb/
4. Маркс К. Критика Готської програми / URL: https://vpered.wordpress.com/2014/04/03/marx-kritik-gotha-prog/
5. Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія / URL: https://vpered.wordpress.com/2013/03/14/marx-engels-deutsche-ideologie/
6. Bakunin M. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/bakunin/index.htm
7. Bauer O. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/bauer/index.htm
8. Blair T. Let Us Face the Future – The 1945 Anniversary Lecture. London: Fabian Society, 1995. 16 p.
9. Blair T. Socialism. London: Fabian Society, 1994. 7 p.
10. Brezhnev L. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/brezhnev/index.htm
11. Bukharin N. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/bukharin/library.htm
12. Carrillo S. Eurocommunism and the State / translated from the Spain by N. Green and A. M. Elliot. Westport, Connecticut: Lawrence Hill & Co., 1978. 172 p.
13. Gramsci A. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/gramsci/index.htm
14. Habermas J. Toward a Rational Society: Student Protest, Science, and Politics / translated by J. J. Shapiro. Cambridge: Polity Press, 1989. 132 p.
15. Kautsky K. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/kautsky/index.htm
16. Khrushchev N. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/khrushchev/index.htm
17. Korsch K. The Present State of the Problem of "Marxism and Philosophy" – An Anti-Critique. *Marxism and Philosophy* / K. Korsch / translated and with introduction by F. Halliday. New York: Monthly Review Press, 2008. P. 98–143.
18. Kropotkin P. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/kropotkin-peter/index.htm
19. Lenin V. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/lenin/works/sw/index.htm
20. Mills C. W. Letter to the New Left. *New Left Review.* 1960. Vol. I/5. P. 18–23.
21. Proudhon P.-J. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/subject/economics/proudhon/index.htm
22. Rocker R. Anarchosyndicalism / URL: http://www.spunk.org/library/writers/rocker/sp001495/rocker_as1.html
23. Stalin J. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/decades-index.htm
24. Trotsky L. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/trotsky/works/index.htm

	• **Інтернет-джерела:** 1. Журнал "*Party Politics*" / URL: https://journals.sagepub.com/home/ppq 2. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/ 3. Manifesto Project Database. URL: http://manifestoproject.wzb.eu 4. Marxists Internet Archive / URL: https://www.marxists.org/archive/trotsky/works/index.htm Крім того, у додатку (схемі курсу) до кожної теми, виходячи з навчальної необхідності, запропоновано додаткові джерела для глибшого наукового осягнення предмету дослідження.
Тривалість курсу	1 семестр / 120 годин
Обсяг курсу	48 годин аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 16 годин практичних занять. 72 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	**Після успішного завершення курсу студент набуде:** • **загальних компетентностей:** - здатність до адаптації та дії в новій ситуації; - здатність проводити дослідження на відповідному рівні; - здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; - вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; - здатність до підготовки рекомендацій і проектів рішень на основі аналізу інформації; - володіння методами вивчення суспільних феноменів, явищ і процесів. • **спеціальних компетентностей:** - усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації; - критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, ґендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів; - усвідомлення суті та змісту доктринального і програмного позиціонування партій та міжнародних організацій, зокрема переваг і недоліків ідеологій лівого спектру, а також критеріїв і параметрів радикалізму, екстремізму й тероризму та механізмів їх попередження та протидії їм. **Програмні результати навчання:** - застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її

	сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту; - критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів; - усвідомлювати сутність, типи, причини та наслідки політичних змін і криз, в тому числі на тлі еволюції, організації і доктрин лівих партій, а також сутність, особливості, моделі й стратегії, методи та процедури, специфіку і наповненість радикалізму, екстремізму і тероризму, техніки та механізми протидії їм і антикризового менеджменту у контексті етнічних, територіальних, регіональних конфліктів тощо, зокрема антитерористичної діяльності держави та ролі і функціональності міжнародних організацій у протидії деструктивним явищам в політиці. **Тож за результатами засвоєння курсу студент повинен**: • **знати:** - теоретико-методологічну специфіку вивчення лівих політичних партій; - особливості розвитку теорії політичних партій; - особливості взаємозв'язку між демократією та політичними партіями, а також напрями їхньої трансформації у XXI столітті; - причини трансформації інституту політичної партії, насамперед у доктринальному та організаційному вимірах, а також основні теорії партійних змін; - специфіку організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав; - механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів, зокрема політичних партій; - методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій; - основні підходи в політичній науці до концептуалізації лівих, правих та центристів; - специфіку "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав; - логіку ідеологічного та організаційного становлення та подальшої еволюції лівих політичних партій – соціалістичних (соціал-демократичних) і комуністичних – на всіх етапах їхнього доктринального та організаційного розвитку – від середини XIX століття до теперішнього часу; - особливості анархо-синдикалізму як основної ідеологічної та інституційної альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій. • **вміти:** - визначати та застосовувати у дослідженнях індикатори інституту політичної партії; - використовувати теорії партійних змін для ефективного дослідження причин, змісту та наслідків змін конкретних політичних партій; - визначати у конкретно-емпіричних дослідженнях ідеологічну ідентичність та ідеологічну послідовність політичних партій; - визначати та застосувати у дослідженнях індикатори лівих, правих та центристських політичних партій; - спрогнозувати подальші напрями доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій, зокрема й в Україні.

Ключові слова	політична партія, ліва партія, права партія, центристська партія, партійні зміни, партійна ідеологія, партійна організація, кадрова партія, масова партія, "всееохоплююча" партія, картельна партія, модернізована кадрова партія, партія "нової політики", ідеологічна ідентичність партії, ідеологічна послідовність партії, "ліво-права" партійно-ідеологічна шкала, комуністична партія, соціалістична (соціал-демократична) партія, анархо-синдикалізм, ліберальний соціалізм, західний марксизм, "третій шлях".
Формат курсу	Очний
Теми	**ДОДАТОК (схема курсу)**
Підсумковий контроль, форма	Усний іспит.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань із дисциплін: "Історія політичних вчень", "Історія та теорія демократії", "Еволюція політичних інститутів", "Партологія", "Політичні інститути та системи",
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання дисципліни	Лекції. Презентації. Колаборативне навчання (групові проєкти, тьюторство). Дискусії. Он-лайн навчання (на платформах ZOOM та Microsoft Teams). Проблемно-орієнтоване навчання на основі вивчення текстів.
Необхідне обладнання	Програмне забезпечення для доступу до платформ ZOOM та Microsoft Teams. Ноутбук. Проектор. Навчально-методичні рекомендації.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	**Оцінювання** проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: - поточний контроль: практичні/самостійні завдання, есе, розрахункова робота, контрольний замір знань: максимальна кількість балів – 50; - іспит: максимальна кількість балів – 50. **Підсумкова** максимальна кількість балів – 100. **Письмові роботи**: протягом семестру студенти мають написати одне есе та виконати одну розрахункову роботу.

	Академічна доброчесність: Роботи студентів мають бути їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування і втручання в роботу інших студентів становлять, однак не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак цього є підставою для незарахування тієї або іншої роботи студента викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Тож жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. **Відвідування занять** є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції та обов'язково усі практичні заняття курсу. Студенти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися всіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. **Література.** Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих. **Політика виставлення балів.** Враховуються бали, набрані на поточному навчанні, в самостійній роботі і бали підсумкового екзамену. Причому, обов'язково враховуються присутність на заняттях й активність студента під час практичного заняття, списування і плагіат, несвоєчасне виконання поставлених завдань.
Питання до іспиту	**Орієнтовний перелік питань для підготовки до іспиту:** 1. Інститут політичної партії: індикатори визначення та функції. 2. Політичні партії та демократії: особливості взаємозв'язку та напрями трансформації. 3. Інститут політичної партії: причини трансформації. Інтегративна теорії партійних змін К. Джанди та Р. Хармела. 4. М. Вебер та М. Дюверже про особливості організаційного розвитку політичних партій. М. Дюверже про диференціацію лівих партій за типами організаційних структур. 5. Особливості організаційної еволюції традиційних політичних партій: кадрова та масова партії, "всеохолююча" партія (О. Кіркхаймер) (електорально-професійна за А. Панеб'янко), картельна партія (Р. С. Кац та П. Мейр), модернізована (оновлена) кадрова партія (Р.Кул). 6. Особливості організаційної еволюції нових політичних партій (партій "нової політики"): концепція "тихої революції" Р. Інглхарта та формування партій "нової політики". Кіберпартія як організаційна форма існування партій "нової політики" у XXI столітті (Х. Маргіттс). 7. Три організаційні "обличчя" політичної партії: підхід Р. С. Каца та П. Мейра; концепція З. Інейді та Л. Лінека. 8. Специфіка організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав. 9. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід П. Копецького. 10. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід І. ван Бізен. 11. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: комплексний підхід Г. Кітшельта. Три організаційні типи партій: харизматичний, клієнтелістський та програмний.

	12. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід Дж. Т. Ішиями. Чотири організаційні типи партій: кадровоподібні, масовоподібні, програмні та клієнтелістські. 13. Ідеї як основна складова ідеологій політичних партій. Механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів (соціальний конструктивізм; історичний неоінституціоналізм; дискурсивний неоінституціоналізм). 14. Ідеологічна ідентичність політичних партій: основні методи визначення. 15. Ідеологічна ідентичність та ідеологічна послідовність політичних партій. 16. Методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій: апріорні судження; вторинний аналіз текстів; використання масових соціологічних опитувань; дослідження партійних еліт; аналіз партійних програм і маніфестів; опитування експертів; залучення представників політичних партій до визначення власних позицій (проєкт "*EU Profiler*"). 17. Методика визначення позиції політичної партії у межах «ліво-правої» партійно-ідеологічної шкали Х. М. Кіма та Р. Фордінга. 18. "Ліво-права" семантика у політичному дискурсі. 19. Ліві та праві: основні підходи до концептуалізації в політичній науці. 20. Ліві політичні партії: індикатори визначення. 21. Центристські політичні партії: індикатори визначення. 22. Особливості формування базових ідеологічних принципів та партійної інституалізації лівих політичних сил (1848–1896 рр.): виникнення соціалістичних та соціал-демократичних партій. 23. Розкол марксизму як детермінуючий фактор ідейно-інституційного розвитку лівих політичних партій у XX столітті: революційний марксизм, соціал-реформізм та «марксистський центр» (1896–1914 рр.). 24. Еволюція комуністичних партій у XX столітті: монізм ідеологічного та організаційного розвитку. 25. Стратегії адаптації комуністичних партій до нових суспільно-політичних та соціально-економічних умов після розпаду СРСР. 26. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. 27. Австромарксизм та концепція демократичного соціалізму: перехід соціал-демократичних партій від класового типу до моделі "всеохоплюючої" партії. 28. Ліберальний соціалізм як синтез ідей свободи та справедливості. 29. Західний марксизм і рух "нових лівих" як основна ідеологічна та організаційна альтернатива соціал-демократизму та марксизму-ленінізму. 30. Соціал-демократичні партії в умовах глобальної економічної кризи 1970-1980рр. і трансформації соціальної структури провідних індустріальних держав Заходу. 31. "Третій шлях": соціал-демократичні партії у пошуках нової ідеологічної ідентичності та стратегій організаційного реформування. 32. Криза концепції "третього шляху" як універсальної моделі ідейно-інституційної модернізації соціал-демократичних партій та сучасні тренди розвитку лівих політичних партій на тлі ренесансу соціалістичних ідей.
Опитування	Анкета-оцінка з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

ДОДАТОК

Схема курсу

Тиж. год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в Інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
Тиж. 1. **2 акад. год.**	**Тема 1. Зміст та структура курсу. Предмет та методологія вивчення.** *- предмет та завдання курсу;* *- теоретико-методологічна специфіка вивчення лівих політичних партій;* *- історіографія та джерельна база дослідження доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Кармазіна М. Партогенез*:* труднощі осмислення*. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.* 2011. Вип. 3 (53). С. 4–20. 3. Duverger M. Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State / translated by Barbara and Robert North. [Incorporates revisions by the author]. With a foreword by D. W. Brogan. New York: John Wiley & Sons, 1954. 439 p. 4. Gomez R., Ramiro L., Morales L., Aja J. Joining the Party: Incentives and Motivations of Members and Registered Sympathizers in Contemporary Multi-Speed Membership Parties. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (4). P. 779-790. 5. LaPalombara J., Weiner M. The Origin and Development of Political Parties. *Political Parties and Political Development* / J. LaPalombara, M. Weiner (eds.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1966. P. 3–42. 6. LaPalombara J. Reflections on Political Parties and Political Development, Four Decades Later. *Party Politics.* 2007. Vol. 13, Issue 2. P. 141–154. 7. Lipset S. M. Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives* / S. M.Lipset, S. Rokkan (eds.). New York: Free Press, 1967. P. 1–64. 8.Panebianco A. Political Parties: Organization and Power. New York: Cambridge University Press, 1988. 336 p. 9. Political Parties and Democracy. Five Volumes / K. Lawson (general ed.). Santa Barbara, California: Praeger, 2010.	Самостійне завдання, 1 год.	1 тиждень

Тиж. 2. **2 акад. год.**	**Тема 2. Методологічні засади дослідження політичних партій.** *- інститут політичної партії: індикатори визначення та функції. Особливості розвитку теорії політичних партій;* *- політичні партії та демократія: особливості взаємозв'язку та напрями трансформації у XXI столітті.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Duverger M. Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State / Translated by Barbara and Robert North. [Incorporates revisions by the author] With a foreword by D. W. Brogan. New York: John Wiley & Sons, 1954. 439 p. 3. Janda K. Comparative Political Parties: Research and Theory. *Political Science: The State of Discipline II* / A. W. Finifter (ed.). Washington, D. C.: American Political Science Association, 1993. P. 163–191. 4. Karremans J., Lefkofridi Z. Responsive versus Responsible? Party democracy in Times of Crisis. *Party Politics*. 2020. Vol. 26 (3). P. 271-279. 5. LaPalombara J., Weiner M. The Origin and Development of Political Parties. *Political Parties and Political Development* / J. LaPalombara, M. Weiner (eds.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1966. P. 3–42. 6. LaPalombara J. Reflections on Political Parties and Political Development, Four Decades Later. *Party Politics.* 2007. Vol. 13, Issue 2. P. 141–154. 7. Lawson K. Political Parties and Democracy: Three Stages of Power. *Political Parties and Democracy*. Vol. I: The Americas / K. Lawson (general ed.). Santa Barbara, California: Praeger, 2010. P. XI–XII. 8. Taagepera R., Nemčok M. Majoritarian and Consensual democracies: The Seat Product Connection. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(3). P. 393-406.	Самостійне завдання, 1 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.
Тиж. 3. **2 акад. год.**	**Тема 3. Інститут політичної партії: причини трансформації.** *- чому партії змінюються?: плюралізм концептуальних підходів;* *- інтегративна теорія партійних змін К. Джанди та Р. Хармела.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Шипунов Г. Інституційно-організаційна еволюція політичних партій: методологічні засади дослідження. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія.* 2017. Вип. 18. С. 410–417. 3. Шведа Ю. Трансформація організаційної структури політичних партій як чинник трансформації сучасних партійних систем. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2008. Вип. 11. С. 160–168. 4. Harmel R., Janda K. An Integrated Theory of Party Goals and Party Change. *Journal of Theoretical Politics*. 1994. Vol. 6, Issue 3. P. 259–287. 5. Janda K., Harmel R., Edens C., Goff P. Changes in Party Identity: Evidence from Party Manifestos. *Party Politics*. 1995. Vol. 1, Issue 2. P. 171–196. 6. Loxbo K., Hinnfors J., Hagevi M., Blombäck S., Demker M. The decline of Western European social democracy: Exploring the transformed link between welfare state generosity and the electoral strength of social democratic parties, 1975–2014. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (3). P. 430-441.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

Тиж. 4. **2 акад. год.**	**Тема 4. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. Частина І.** *- три організаційні "обличчя" політичної партії: підхід Р. С. Каца та П. Мейра; концепція З. Інейді та Л. Лінека;* *- специфіка організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав: особливості аналізу;* *- організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід П. Копецького;* *- організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід І. ван Бізен.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Bértoa FC, Rama J. Paying for Appeasement: On the Moderating Role of Public Subsidies in East Central European Party Politics. *Party Politics*. 2022. Vol. 28 (4). P. 611-624. 3. Biezen I. v. Political Parties in New Democracies: Party Organization in Southern and East-Central Europe. New York: Palgrave Macmillan, 2003. 255 p. 4. Dalton R. J. Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies. 6-th ed. Washington: CQ Press, 2013. 342 p. 5. Enyedi Z. Populist Polarization and Party System Institutionalization: The Role of Party Politics in De-Democratization. *Problems of Post-Communism*. 2016. Vol. 63, Issue 4. P. 210–220. 6. Ignazi P. New Challenges: Postmaterialism and the Extreme Right. *Developments in West European Politics* / M. Rhodes, P. Heywood, V. Wright (eds.). New York: St. Martin's Press, 1997. P. 300–319. 7. Inglehart R. The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1977. 482 p. 8. Jastramskis M., Kuokštis V., Baltrukevičius M. Retrospective Voting in Central and Eastern Europe: Hyper-Accountability, Corruption or Socio-economic inequality? *Party Politics*. 2021. Vol. 27(4). P. 667-679. 9. Katz R. S., Mair P. The Evolution of Party Organizations in Europe: The Three Faces of Party Organization. *The American Review of Politics*. 1993. Vol. 14. P. 593–617. 10. Katz R. S., Mair P. Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party. *Party Politics*. 1995. Vol. 1, Issue 1. P. 5–28. 11. Kirchheimer O. The Transformation of the Western European Party Systems. *Political Parties and Political Development* / J. LaPalombara, M. Weiner (eds.). Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1966. P. 177–200. 12. Koole R. The Vulnerability of the Modern Cadre Party in the Netherlands. *How Parties Organize: Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies* / R. S. Katz, P. Mair (eds.). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, 1994. P. 278–303. 13. Kopecky P. Political Party and the State in Post-Communist Europe: The Nature of Symbiosis. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*. 2006. Vol. 22, Issue3. P. 251–273. 14. Margetts H. Cyber Parties. *Handbook of Party Politics* / R. S. Katz, W. Crotty (eds.). Thousand Oaks,	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

			London, New Delhi: Sage, 2006. P. 528–535. 15. Panebianco A. Political Parties: Organization and Power. New York: Cambridge University Press, 1988. 336 p. 16. Poguntke T. New Politics and Party Systems: The Emergence of a New Type of Party? *West European Politics.* January 1987. Vol. 10, Issue 1. P. 76–88.		
Тиж. 5. **2 акад. год.**	**Тема 5. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. Частина ІІ.** *- організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: комплексний підхід Г. Кітшельта; Три організаційні типи партій: харизматичний, клієнтелістський та програмний;* *- організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід Дж. Т. Ішиями. Чотири організаційні типи партій: кадровоподібні, масовоподібні, програмні та клієнтелістські.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Ishiyama J. T. Communist Parties in Transition: Structures, Leaders, and Processes of Democratization in Eastern Europe. *Comparative Politics*. 1995. Vol. 27, Issue 2. P.147–166. 3. Ishiyama J. T. The Sickle or the Rose?: Previous Regime Types and the Evolution of the Ex-Communist Parties in Post-Communist Politics. *Comparative Political Studies*. 1997. Vol. 30, Issue 3. P. 299–330. 4. Ishiyama J. T. The Communist Successor Parties and Party Organizational Development in Post-Communist Politics. *Political Research Quarterly*. 1999. Vol. 52, Issue 1. P. 87–112. 5. Ishiyama J. T. Party Organization and the Political Success of the Communist Successors Parties. *Social Science Quarterly*. 2001. Vol. 82, Issue 4. P. 844–864. 6. Ishiyama J. T., Bozoki A. Adaptation and Change: Characterizing the Survival Strategy of the Communist Successor Parties. *Journals of Communist Studies and Transition Politics*. 2001. Vol. 17, Issue 3. P. 32–51. 7. Kitschelt H. Formation of Party Cleavages in Post-Communist Democracies: Theoretical Propositions. *Party Politics.* 1995. Vol. 1, Issue 4. P. 447–472. 8. Kitschelt H. The Formation of Party Systems in East Central Europe. *Politics and Society.* 1992. Vol. 20, Issue 1. P. 7–50. 8. Klein E. Explaining Legislative Party Switching in Advanced and New democracies. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(2). P. 329-340. 8. Lawson K. Conclusion on the Set: Origins of the Projects, Summary by Regions, Party Democratization. *Political Parties and Democracy*. Vol. V: The Arab World / K. Lawson (general ed.). Santa Barbara, California: Praeger, 2010. P. 189–206. 9. Sitter N. Cleavages, Party Strategy and Party System Change in Europe, East and West. *Perspectives on European Politics and Society.* 2002. Vol. 3, Issue 3. P. 425–451.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.
Тиж. 6. **2 акад. год.**	**Тема 6. Методологічна стратегія дослідження ідеологій політичних партій.**	Лекція, Дискусія, Груповий проєкт	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Benoit K., Laver M. Party Policy in Modern Democracies. London, New York: Routledge, 2006. 287 p. 3. Berman S. The Social Democratic Moment: Ideas and Politics in the Making of Interwar Europe. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1998. 308 p.	Самостійне завдання, 5 год. Виконання розрахункової	1 тиждень; Робота – до кінця семестру.

	- ідеї як основна складова ідеологій політичних партій: особливості концептуалізації. Механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів (соціальний конструктивізм; історичний неоінституціоналізм; дискурсивний неоінституціоналізм); *- ідеологічна ідентичність політичних партій: основні підходи до визначення;* *- ідеологічна ідентичність та ідеологічна послідовність політичних партій;* *- методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій: апріорні судження; вторинний аналіз текстів; використання масових соціологічних опитувань; дослідження партійних еліт; аналіз партійних програм і маніфестів; опитування експертів; залучення представників політичних партій до визначення власних позицій (проєкт "EU*		4. Berman S. Ideology, History, and Politics. *Ideas and Politics in Social Science Research* / D. Béland, R. H.Cox (eds.). New York: Oxford University Press, 2011. P.105–126. 5. Berman S. Ideational Theorizing in the Social Sciences since "Policy Paradigms, Social Learning, and the State". *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions.* 2013. Vol. 26, Issue 2. P. 217–237. 6. Blyth M. Ideas, Uncertainty, and Evolution. *Ideas and Politics in Social Science Research* / D. Béland, R. H.Cox (eds.). New York: Oxford University Press, 2011. P.83–104. 7. Curini L. The Integrity of the 2016 US Presidential Election: Exploring the Possible Impact of Ideology on Experts' Judgments. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(1). P. 81-91. 8. Franzmann S., Kaiser A. Locating Political Parties in Policy Space: A Reanalysis of Party Manifesto Data. *Party Politics*. 2006. Vol. 12, Issue 2. P. 163–188. 9. Gerring J. Ideology: A Definitional Analysis. *Political Research Quarterly*. 1997. Vol. 50, Issue 4. P. 957–994. 10. Goldstein J., Keohane R. O. Ideas and Foreign Policy: An Analytical Framework. *Ideas and Foreign Policy: Beliefs, Institutions, and Political Change* / J. Goldstein, R.O. Keohane (eds.). Ithaca, New York: Cornell University Press, 1993. P. 3–30. 11. Mair P., Mudde C. The Party Family and Its Study. *Annual Reviews of Political Science*. 1998. Vol. 1. P. 211–229. 12. Mair P. Searching for the Positions of Political Actors: A Review of Approaches and a Critical Evaluation of Expert Surveys. *Estimating the Policy Positions of Political Actors* / M. Laver (ed.). London, New York: Routledge, 2001. P. 10–30. 13. Manifesto Project Database. URL: http://manifestoproject.wzb.eu 14. Sanders E. Historical Institutionalism. *The Oxford Handbook of Political Institutions* / R. A. W. Rhodes, S. A. Binder, B. A. Rockman (eds.). New York: Oxford University Press, 2006. P. 39–55. 15. Schmidt V. Taking Ideas and Discourse Seriously: Explaining Change through Discursive Institutionalism as the Fourth "New Institutionalism". *European Political Science Review*. 2010. Vol. 2, Issue 1. P. 1–25. 16. Schmidt V. Reconciling Ideas and Institutions through Discursive Institutionalism. *Ideas and Politics in Social Science Research* / D. Béland, R. H. Cox (eds.). New York: Oxford University Press, 2011. P. 47–64. 17. Trechsel A. H., Mair P. When Parties (Also) Position Themselves: An Introduction to the EU Profiler. *Journal of Information Technology & Politics*. 2011. Vol. 8, Issue 1. P. 1–20.	роботи.	

	Profiler").				
Тиж. 7. **2 акад. год.**	**Тема 7. "Ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування як основний метод структурування політичного поля.** *- "ліво-права" семантика у політичному дискурсі: історія формування;* *- ліві та праві: основні підходи до концептуалізації в політичній науці.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Bobbio N. Left and Right: The Significance of a Political Distinction / translated and introduced by A. Cameron. Chicago: The University of Chicago Press, 1997. XXII, 124 p. 3. De Vries C. E., Marks G. The Struggle over Dimensionality: A Note on Theory and Empirics. *European Union Politics*. 2012. Vol. 13, Issue 2. P. 185–193. 4. De Vries C. E., Hakhverdian A., Lancee B. The Dynamics of Voters' Left/Right Identification: The Role of Economic and Cultural Attitudes. *Political Science Research and Methods*. 2013. Vol. 1, Issue 2. P. 223–238. 5. Ecker A., Jenny M., Müller W.C., Praprotnik K. How and Why Party Position Estimates from Manifestos, Expert, and Party Elite Surveys Diverge: A Comparative Analysis of the 'Left–Right' and the 'European Integration' dimensions. *Party Politics*. 2022. Vol. 28(3). P. 528-540. 6. Jahn D. Conceptualizing Left and Right in Comparative Politics: Towards a Deductive Approach. *Party Politics.* 2011. Vol. 17, Issue 6. P. 745–765. 7. Jahn D. What is Left and Right in Comparative Politics? A Response to Simon Franzmann. *Party Politics*. 2014. Vol. 20, Issue 2. P. 297–301. 8. Knutsen O. Value Orientations, Political Conflicts and Left-Right Identification: A Comparative Study. *European Journal of Political Research.* 1995. Vol. 28, Issue 1. P.63–93. 9. Knutsen O. The Partisan and the Value-based Component of Left-Right Self-placement: A Comparative Study. *International Political Science Review.* 1997. Vol.18, Issue 2. P. 191–225. 10. Knutsen O. Europeans Move towards the Center: A Comparative Longitudinal Study of Left-Right Self-placement in Western Europe. *International Journal of Public Opinion Research.* 1998. Vol. 10, Issue 4. P. 292–316. 11. Meyer T.M., Wagner M. Perceptions of Parties' Left-Right Positions: The Impact of Salience Strategies. *Party Politics*. 2020. Vol. 26 (5). P. 664-674.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.
Тиж. 8. **2 акад. год.**	**Тема 8. Специфіка "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у**	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Heinisch R., Saxonberg S., Werner A., Habersack F. The Effect of Radical Right Fringe Parties on Main Parties in Central and Eastern Europe: Empirical Evidence From Manifesto Data. *Party Politics*. 2021.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

	політичному полі посткомуністичних держав: особливості аналізу. - *"ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: підхід Г. Кітшельта;* - *"ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: підхід М. Тевітс і Н. Леткі.*		Vol. 27 (1). P. 9-21. 3. Kitschelt H. The Formation of Party Systems in East Central Europe. *Politics and Society.* 1992. Vol. 20, Issue 1. P. 7–50. 4. Kitschelt H. Formation of Party Cleavages in Post-Communist Democracies: Theoretical Propositions. *Party Politics.* 1995. Vol. 1, Issue 4. P. 447–472. 5. Marks G., Hooghe L., Nelson M., Edwards E. Party Competition and European Integration in the East and West: Different Structure, Same Causality. *Comparative Political Studies*. 2006. Vol. 39, Issue 2. P. 155–175. 6. Tavits M., Letki N. When Left is Right: Party Ideology and Policy in Post-Communist Europe. *American Political Science Review.* 2009. Vol. 103, Issue 4. P.555–569. 7. Tavits M. Post-Communist Democracies and Party Organization. New York: Cambridge University Press, 2013. 289 p. 8. Tavits M., Letki N. From Values to Interests? The Evolution of Party Competition in New Democracies. *The Journal of Politics.* 2014. Vol. 76, Issue 1. P. 246–258. 9. Tavits M., Potter J. D. The Effect of Inequality and Social Identity on Party Strategies. *American Journal of Political Science.* 2015. Vol. 59, Issue 3. P. 744–758.		
Тиж. 9. **2 акад. год.**	**Тема 9. Ліві, праві та центристські політичні партії: індикатори визначення.** - *ліві політичні партії: індикатори визначення;* - *праві політичні партії: індикатори визначення;* - *центристські політичні партії: індикатори визначення.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Bobbio N. Left and Right: The Significance of a Political Distinction / translated and introduced by A. Cameron. Chicago: The University of Chicago Press, 1997. XXII, 124 p. 3. Givens T. E. Voting Radical Right in Western Europe. New York: Cambridge University Press, 2005. 188 p. 4. Heinisch R., Saxonberg S., Werner A., Habersack F. The Effect of Radical Right Fringe Parties on Main Parties in Central and Eastern Europe: Empirical Evidence From Manifesto Data. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(1). P. 9-21. 5. Inglehart R., Flanagan S. C. Value Change in Industrial Societies. *The American Political Science Review*. 1987. Vol. 81, Issue 4. P. 1289–1319. 6. Inglehart R., Klingemann H.-D. Party Identification, Ideological Preference and the Left-Right Dimension among Western Mass Publics. *Party Identification and Beyond: Representations of Voting and Party Competition* / I. Budge, I. Crewe, D. J. Farlie (eds.). Colchester: ECPR Press, 2010. P. 243–274.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

			7. Keman H. The Search for the Center: Pivot Parties in West European Party Systems. *West European Politics*. 1994. Vol. 17, Issue 4. P. 124–148. 8. Mudde C. The Ideology of the Extreme Right. Manchester: Manchester University Press, 2002. 212 p. 9. Mudde C. Populist Radical Right Parties in Europe. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 385 p. 10. Rodon T. Do All Roads Lead to the Center? The Unresolved Dilemma of Centrist Self-Placement. *International Journal of Public Opinion Research*. Vol. 27, Issue 2 2015. P. 177–196.		
Тиж. 10. **2 акад. год.**	**Тема 10. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного та організаційного становлення. Частина І.** *- особливості формування базових ідеологічних принципів та партійної інституалізації лівих політичних сил (1848–1896 рр.): виникнення соціалістичних та соціал-демократичних партій;* *- розкол марксизму як детермінуючий фактор ідейно-інституційного розвитку лівих політичних партій у XX столітті: революційний марксизм, соціал-реформізм та "марксистський центр" (1896–1914 рр.).*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Каутський К. Соціальна революція / URL: https://diasporiana.org.ua/ideologiya/7556-kautskiy-k-sotsiyalna-revolyutsiya/ 3. Маркс К., Енгельс Ф. Маніфест комуністичної партії / Пер. з нім. Київ: Вперед, 2010. 55 с. 4. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Marx_Karl/Ekonomichno-filosofski_rukopysy_1844_roku_zb/ 5. Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія / URL: https://vpered.wordpress.com/2013/03/14/marx-engels-deutsche-ideologie/ 6. Маркс К. Критика Готської програми / URL: https://vpered.wordpress.com/2014/04/03/marx-kritik-gotha-prog/ 7. Anarchism: A Documentary History of Libertarian Ideas. Volume 1: From Anarchy to Anarchism (300 CE to 1939) / R. Graham, editor. Montreal: Black Rose Books, 2005. 519 p. 8. Luxemburg R. Organizational Questions of Russian Social Democracy. *The Rosa Luxemburg Reader* / P. Hudis, K. B. Anderson (eds.). New York: Monthly Review Press, 2004. P. 248–265. 9. Ostrowski M. S. Eduard Bernstein on Social Democracy and International Politics. Oxford, UK: Palgrave Macmillan, 2018. 449 p. 10. Post C. What is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective. *Socialist Register*. 2013. Vol. 49. P. 175–197.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.
Тиж. 11. **2 акад.**	**Тема 11. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного**	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с.	Самостійне завдання, 5 год.	1 тиждень; Есе – до кінця

год.	**та організаційного становлення. Частина ІІ.** *- радикалізація соціалістичного руху в Російській імперії та специфіка ідейно-інституційного становлення комуністичної партії (1895–1923 рр.);* *- ленінізм як основа ідеологічного та організаційного формування комуністичної партії: концепція партії "нового типу" та принципи демократичного централізму.*		2. Ленін В. З чого почати? – Партійна організація та партійна література. Київ: Політвидав України, 1969. 32 с. 3. Ленін В. Що робити? Наболілі питання нашого руху. Київ: Політвидав України, 1981. 270 с. 4. Gunther R., Diamond L. Species of Political Parties: A New Typology. *Party Politics*. 2003. Vol. 9, Issue 2. P. 167–199. 5. Kellogg P. Leninism: It's Not What You Think. *Socialist Studies: The Journal of the Society for Socialist Studies*. 2009. Vol. 5, Issue 2. P. 41–63. 6. Lenin V. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/lenin/works/sw/index.htm 7. Lih L. T. Lenin Rediscovered: What Is to Be Done? In Context. Chicago: Haymarket Books, 2008. 867 p. 8. Post C. What is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective. *Socialist Register*. 2013. Vol. 49. P. 175–197. 9. Zurbrugg A. Socialism and Strategy: A Libertarian Critique of Leninism. *Anarchist Studies.* 2014. Vol. 22, Issue 1. P. 16–51.	Написання есе.	семестру.
Тиж. 12. **2 акад. год.**	**Тема 12. Анархо-синдикалізм як основна ідеологічна та інституційна альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій.** *- особливості формування анархізму та його роль у лівому русі (анархо-колективізм, анархо-комунізм);* *- основні принципи та етапи формування революційного синдикалізму (Ж.Сорель);*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Anarchism: A Documentary History of Libertarian Ideas. Volume 1: From Anarchy to Anarchism (300 CE to 1939) / R. Graham, editor. Montreal: Black Rose Books, 2005. 519 p. 3. Bakunin M. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/bakunin/index.htm 4. Kropotkin P. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/kropotkin-peter/index.htm 5. Proudhon P.-J. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/subject/economics/proudhon/index.htm 6. Rocker R. Anarchosyndicalism / URL: http://www.spunk.org/library/writers/rocker/sp001495/rocker_as1.html	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

	- ідейний синтез анархізму та революційного синдикалізму – анархо-синдикалізм (Р.Роккер).				
Тиж. 13. **2 акад. год.**	**Тема 13. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку Частина І.** *- ідейно-інституційний розвиток комуністичних партій в умовах формування та консолідації тоталітарного політичного режиму в СРСР;* *- міжнародний комуністичний рух: наслідки ідеологічної та організаційної гегемонії радянської комуністичної партії;* *- єврокомунізм як ідейно-інституційна опозиція марксизму-ленінізму: "соціал-демократизація" комуністичних партій Західної Європи.*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Bukharin N. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/bukharin/library.htm 3. Carrillo S. Eurocommunism and the State / translated from the Spain by N. Green and A. M. Elliot. Westport, Connecticut: Lawrence Hill & Co., 1978. 172 p. 4. Gramsci A. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/gramsci/index.htm 5. Mandel E. From Stalinism to Eurocommunism: The Bitter Fruits of "Socialism in One Country" / translated from the French by J. Rothschild. London: New Left Book, 1978. 224 p. 6. Lenin V. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/lenin/works/sw/index.htm 7. Post C. What is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective. *Socialist Register*. 2013. Vol. 49. P. 175–197. 8. Stalin J. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/decades-index.htm 9. Trotsky L. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/trotsky/works/index.htm	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.
Тиж. 14. **2 акад. год.**	**Тема 14. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку Частина ІІ.**	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Bozoki A., Ishiyama J. T. Introduction and Theoretical Frameworks. *Communist Successor Parties of Central and Eastern Europe* / A. Bozoki and J. T. Ishiyama (eds.). New York: M. E. Sharpe, 2002. P. 3–13.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

	- етапи ідейно-інституційного розвитку комуністичних партій в умовах лібералізації та демократизації політичного режиму в СРСР; *- стратегії адаптації комуністичних партій до нових суспільно-політичних та соціально-економічних умов після розпаду СРСР.*		3. Brezhnev L. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/brezhnev/index.htm 4. Khrushchev N. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/khrushchev/index.htm 5. March L., Mudde C. What's Left of the Radical Left? The European Radical Left after 1989: Decline and Mutation. *Comparative European Politics*. 2005. Vol. 3, Issue1. P. 23–49. 6. March L. From Vanguard of the Proletariat to Vox Populi: Left-Populism as a "Shadow" of Contemporary Socialism. *The SAIS Review of International Affairs*. 2007. Vol. 27, Issue 1. P. 63–77. 7. March L. Contemporary Far Left Parties in Europe. From Marxism to the Mainstream? *International Policy Analysis*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2008. P.1–20. 8. March L. Radical Left Parties in Europe. New York: Routledge, 2011. 288 p. 9. March L. Problems and Perspectives of Contemporary European Radical Left Parties: Chasing a Lost World or Still a World to Win? *International Critical Thought*. 2012. Vol. 2, Issue 3. P. 314–339.		
Тиж. 15. **2 акад. год.**	**Тема 15. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. Частина І.** *- австромарксизм та концепція демократичного соціалізму: перехід соціал-демократичних партій від класового типу до моделі "всеохоплюючої" партії;* *- ліберальний соціалізм як синтез ідей свободи та справедливості;* *- західний марксизм і рух "нових лівих" як основна ідеологічна та*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Aims and Tasks of Democratic Socialism. Declaration of the Socialist International adopted at its First Congress held in Frankfort-on-Main on 30 June-3 July 1951. URL: http://www.socialistinternational.org/viewArticle.cfm?ArticleID=39&ArticlePageID=12&ModuleID=18 3. Bauer O. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/bauer/index.htm 4. Catterall P. The Distinctiveness of British Socialism? Religion and the Rise of Labour, *c.* 1900-39. *The Foundations of the British Labour Party: Identity, Cultures and Perspectives, 1900-39* / M. Worley (ed.). New York: Routledge, 2016. P. 131–152. 5. Gramsci A. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/gramsci/index.htm 6. Habermas J. Theory and Practice / translated by J. Viertel. Boston: Beacon Press, 1974. 310 p. 7. Habermas J. Toward a Rational Society: Student Protest, Science, and Politics / translated by J. J. Shapiro. Cambridge: Polity Press, 1989. 132 p. 8. Hobhouse L. T. Liberalism. London: Oxford University Press, 1964. 254 p. 9. Horkheimer M. Traditional and Critical Theory. *Critical Theory. Selected Essays* / M. Horkheimer / translated by M. J. O'Connell and others. New York: Continuum, 2002. P. 188–243.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

	організаційна альтернатива соціал-демократизму та марксизму-ленінізму: етапи становлення.		10. Kautsky K. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/kautsky/index.htm 11. Korsch K. Marxism and Philosophy. *Marxism and Philosophy* / K. Korsch / translated and with introduction by F. Halliday. New York: Monthly Review Press, 2008. P. 29–97. 12. Korsch K. The Present State of the Problem of "Marxism and Philosophy" – An Anti-Critique. *Marxism and Philosophy* / K. Korsch / translated and with introduction by F. Halliday. New York: Monthly Review Press, 2008. P. 98–143. 13. Laclau E., Mouffe Ch. Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics. 2-nd ed. London, New York: Verso, 2001. XIX, 198 p. 14. Mills C. W. Letter to the New Left. *New Left Review.* 1960. Vol. I/5. P. 18–23. 15. Programm der Sozialdemokratischen Arbeiterpartei Deutschösterreichs. Beschlossen vom Parteitag zu Linz am 3. November 1926. URL: https://www.marxists.org/deutsch/geschichte/oesterreich/spoe/1926/linzerprog.htm#top 16. Rosselli C. Liberal Socialism / edited by Nadia Urbinati. Translated by William McCuaig. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1994. 204 p. 17. Voerman G. The Disappearance of Communism in the Netherlands. *Communist and Post-Communist Parties in Europe* / U. Backes and P. Moreau (eds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2008. P. 15–38.		
Тиж. 16. **2 акад. год.**	**Тема 16. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. Частина ІІ.** *- соціал-демократичні партії в умовах глобальної економічної кризи 1970-1980рр. і трансформації соціальної структури провідних індустріальних держав Заходу: особливості ідеологічної та організаційної модернізації;* *- "третій шлях":*	Лекція, Дискусія, Тьюторство	1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с. 2. Barnfield M., Bale T. 'Leaving the Red Tories': Ideology, Leaders, and Why Party Members Quit. *Party Politics*. 2022. Vol. 28 (1). P. 3-9. 3. Blair T. Socialism. London: Fabian Society, 1994. 7 p. 4. Blair T. Let Us Face the Future – The 1945 Anniversary Lecture. London: Fabian Society, 1995. 16 p. 5. Blair T. The Third Way: New Politics for New Century. London: Fabian Society, 1998. 20 p. 6. Giddens A. Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics. Cambridge: Polity Press, 1994. 276 p. 7. Giddens A. The Third Way: The Renewal of Social Democracy. Cambridge: Polity Press, 1998. 176 p. 8. Giddens A. The Third Way and its Critics. Cambridge: Polity Press, 2000. 200 p. 9. Giddens A. Where Now for New Labour? Cambridge: Polity Press, 2002. 96 p.	Самостійне завдання, 5 год. Написання есе.	1 тиждень; Есе – до кінця семестру.

	соціал-демократичні партії у пошуках нової ідеологічної ідентичності та стратегій організаційного реформування (1994–2007 рр.); *- криза концепції "третього шляху" як універсальної моделі ідейно-інституційної модернізації соціал-демократичних партій та сучасні тренди розвитку лівих політичних партій на тлі ренесансу соціалістичних ідей (2008–2021 рр.).*		10. Giddens A. Neoprogressivism. A New Agenda for Social Democracy. *The Progressive Manifesto: New Ideas for the Centre-Left* / A. Giddens (ed). Cambridge: Polity Press, 2003. P. 1–34. 11. Giddens A. The Rise and Fall of New Labour / URL: http://www.policy-network.net/publications_download.aspx?ID=3824. P. 1–4. 12. Glasman M. Labour as a Radical Tradition. *Soundings.* 2010. № 46. P. 31–41. 13. Goes E. The Labour Party under Ed Miliband: Trying but Failing to Renew Social Democracy. Manchester: Manchester University Press, 2016. 224 p. 14. Hattersley R. Choose Freedom: The Future of Democratic Socialism. London: M.Joseph, 1987. XIX, 265 p. 15. Labour Party Rule Book. London, 2018. 100 p. 16. Marquand D. Decline of the Public: The Hollowing Out of Citizenship. Cambridge: Polity Press, 2004. 168 p. 17. Social Democracy in the 21-st Century / edited by N. Brandal, Ø. Bratberg, D. E. Thorsen. Bingley, UK: Emerald Publishing, 2021. 304 p.		